

[Arvio Maailmankirjat.net:issä](http://Arvio.Maailmankirjat.net/issä)

Michael Cunningham: *Illan tullen* | Maailmankirjat

Muotokuva nimeltä Peter Harris

LIISA RINNE

Elämän häiriötila. Siihen voi tiivistää Michael Cunninghamin romaanin *Illan tullen*. Peter Harris on keski-ikäinen mies, taidekauppias, jonka takapuoli jo aavistuksen lerpsoittaa. Päällisin puolin kaikki on hyvin. On vaimo, työ ja menestystäkin. Sitten tasapaino heilahtaa ja kaikki on toisin.

Tapahtumien tasolla romaanissa eletään muutama päivä. Yhden näyttelyn purkamisesta toisen pystyttämiseen. Ja noihin päiviin mahtuu koko Peterin elämä. Haaveet, pelot ja pettymykset. Halu löytää todellinen taiteen kultakimpale ja pelko siitä että se löytyy. Toisaalta taustalla häälyy kuolleen veljen varjo sekä epäonnistumisen kokemus isänä. Kyvyttömyys todella rakastaa tytärtä, joka on vähän hankala eikä ihan niin kaunis kuin pitäisi. Sillä kauneus on se minkä nimeen Peter vannoo, jonka puolesta elää ja todennäköisesti kuoleekin.

Pariisissa rakastutaan, New Yorkiin vaivutaan. Se on myyttinen mielenmaisema. Kaupunki, joka ihastuttaa ja vihastuttaa. On niitä jotka palaavat sinne kerta toisensa jälkeen ja niitä jotka eivät astu sitä ensimmäistäkään. Meillä kaikilla on siitä mielipide. Me tiedämme newyorkilaiset intellektuellit. Sen alamaailman, gansterit ja poliisit. Ja me tiedämme musikin, frendit, warholit ja sinkkunaiset – lista on loputon.

Tähän kuvastoon Cunninghamin romaani solahtaa. Se on luita ja ytimiä myöten sitä. "Hän saa taksin Kymmenennen avenuen ja 24. kadun kulmasta. Päättä huimaa, mutta enää häntä ei okseta (eihän, hyvä Jumala). Olisi kamalaa oksentaa Zoltan Kravchenkon taksin takapenkille. Zoltan tietysti raivostuisi, heittäisi hänet kadulle ja kaahaisi pois siivoamaan sotkun. Julkisesti ei voi oksentaa, ei New Yorkissa. Se tekee ihmisestä köyhän, vaikka hän olisi kuinka hyvin pukeutunut." Romaani hengittää kaupungista, joka on vuosisataisen ihmisvirran muovaama, edelleen kielen ja kulttuurien melskeessä muuttuva. Ikuisen liikkeen ja äänen kaleidoskooppi.

Kaupunki on kuin taide. Virkistävimmillään omaperäinen ja tuore, kopioituna keho jäljitelmä. Ja tästä Cunninghamin romaanissa on kyse. Taiteesta ja kauneudesta. Niiden määritelmästä ja arvosta. Ja tietysti miehestä näiden keskellä. Maailmassa jossa työ on ihmisen mitta.

Vaiivikkaa Cunninghamin teksti laveneekin modernin ihmisen työnkuvaukseksi. Se ei arvota vaan kuvaa absurdateetin, joka työn tekemiseen tänä päivänä liittyy. Peterille ja hänen vaimolleen Rebecalle se on "Tuhat asiaa." Pariskunnan tapa sanoa toisilleen "Kiirettä pitää, mutta et halua kuulla yksityiskohtia, koska ne eivät kiinnosta edes minua." Loputon virta sähköposteja ja puheluita johon täytyy vastata. Ihmisten kanssa neuvottelua. Jatkovaa taiteilua tunteiden hetteikössä. Yksi myy toiselle jotakin. On se sitten ajatuksia, tuotteita, taidetta.

Tämä on myös Peter Harrisin ongelma. Työ on tyydytyksen loukku. Sillä, onko taide myytävissä? Voiko kauneudelle lopultakaan läiskäistä hintalappua? Peter haluaisi esitellä taidetta sen itsensä takia, kauneuden tähden, mutta ei voi. Edessä on Raha. Etenkin kaupungissa, jossa se kävelee joka paikassa vastaan. Jos haluat olla mukana, juokset rahan perässä tai kuljet vähintäänkin sen rinnalla. Hupaisaa on miten Peter suhtautuu itsetietoisiin nykytaiteilijoihin, jotka eivät ryyppää eivätkä rällästä vaan ovat "taiteen työläisiä" vailla entisaikojen nerouden sädekehää. Jotka tekevät taidetta elääkseen.

"Hissin lähestyessä vaikeroiden Peter tajuaa: historiallisesti suurin osa näistä ihmisistä, Groff ja moni muu, on ammattimiehiä, veistäjiä ja valajia; niitä jotka maalaavat taustat ja lisäävät lehtikultauksen. He ovat ylpeitä työstään mutta eivät samastu siihen. Heillä on tavanomainen kirjo arveluttavia tapoja, mutta he eivät ole sekopäitä, he ovat työläisiä, tässä taloudellisessa tilanteessa heidän on pakko olla. He tekevät tietyn määrän työtunteja. Öisin he nukkuvat."

Tähän tilanteeseen tulee sitten Mizzy, vaimon nuorempi veli. Tyttövaltaisen perheen kuopus, vanhempien erehdys. Kuin Rodinin pronsseiveistos, joka muutaman viivähtävän hetken hakee suojapaikkaa keskiluokkalaisen pariskunnan luota.

Mutta ei, Mizzy ei ole nuori Peter, jonka perään unettomuudesta kärsivä mies haikailee, vaan vaimon kuva. Tämän nuorempi versio miehen vartalossa. Syntyy jännite. Hämmennys. Kuka minä olen? Ketä kaipaan? Peter antaa itselleen luvan haaveilla. Samalla kun hän vielä kertaalleen kyseenalaistaa oman sukupuolisuutensa. "Mizzy menee omaan huoneeseensa. Peter katselee hänen notkeaa selkäänsä ja pieniä, täydellisiä pakaroitaan. Se mikä Peterissä on homoa, liittyy luultavasti lähinnä takamukseen, kohtaan jossa toinen mies on kaikkein haavoittuvimmillaan, lapsekas; kohtaan jossa miehen fysiognomia näyttää kaikkein vähiten taisteluun sopivalta."

Illan tullen on hyvin amerikkalainen romaani, hyvässä ja pahassa. Cunningham on etevä kirjoittaja, enemmänkin. Romaani on sulava, sen rakenne harkittu ja toimiva. *_Illan tullen_* on luettava, paikoin viihdyttäväkin, ja samalla armottoman tylsä. Tarina on keski-ikäisen miehen valitusvirsi, joka sointuu ja laulaa kauneudelle. Pohtii elämän ohi lipumista. Veloo menneisyyden kipeissä karikoissa. Tuttua meille kaikille. Keski-ikäisille, jo tarpeeksi elämää nähneille, jotta tietää ettei elämäkulkua niin vain väännetä uuteen suuntaan. Että se on pikemminkin individualismin harha kuin mahdollisuus.

Onkin todettava että tässä tapauksessa teksti ja lukija eivät vain kohta. Romaani päättyy siihen mistä se minun mielestäni pitäisi alkaa.

Mutta, Cunninghamin romaani ei ole huono, päinvastoin, se on herkkä ja aistillinen tutkielma ihmisyydestä, sen perimmäisistä kysymyksistä. Minua se vain ei puhuttele. Ei sen enempiä kuin kaunis postikortti kaupungista, yksi kuva monista. Ja onneksi lukijuus ei ole pelkkää tykkää-eitykkäämistä vaan se on mahdollisuus lukea riveien välistä. Lukea sieltä mihin sanat loppuu ja mielikuviutus alkaa. Antaa tekstin toimia subtekstinä, ajatuksen aihiona.

Michael Cunningham, *Illan tullen*, Gummerus, suom. Laura Jänisniemi, 300 s.